

Ярослав МАРЧЕНКО

ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНІ ЧИННИКИ У ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКІЙ ВІЙНІ 1918–1919 РОКІВ

Проаналізовано перебіг польсько-української війни 1918–1919 рр. крізь призму зовнішньополітичних чинників. Висвітлено перебіг Вовчухівської операції, плани західноєвропейських держав щодо відновлення української державності на західноукраїнських землях. Показано масштаби допомоги країн Антанти Польській державі, розглянуто дипломатичні заходи для встановлення перемир'я в Галичині, охарактеризовано плани більшовиків у контексті польсько-української війни 1918–1919 рр. Доведено, що, на відміну від Варшави, керівництво ЗУНР не виявило конструктивної діяльності на дипломатичному фронті, а це могло б сприяти припиненню українсько-польської війни на умовах збереження незалежності Західноукраїнської Народної Республіки (ЗУНР).

Ключові слова: ЗУНР, польсько-українська війна, Вовчухівська операція, дипломатія, місія Ю. Бартелемі.

Першолистопадове (1918) повстання у Львові та Галичині привело до проголошення Західноукраїнської Народної Республіки (ЗУНР), заклало фундамент державного і військового будівництва в краї. Воно розпочалося і відбувалося в умовах бойових дій у Львові, які після безпосереднього втручання Польщі – збройної допомоги заколотникам – переросли в польсько-українську війну. Підсумком листопадово-грудневих (1918) боїв стала втрата українцями Львова та відступ Галицької армії (ГА) майже по всій лінії фронту.

Після реорганізації і суттєвого посилення ГА та встановлення тісного союзу з УНР, враховуючи необхідність підняти міжнародний авторитет, керівництво ЗУНР і командування ГА рішуче прагнули здійснити корінний перелом у ході польсько-української війни. Цьому сприяла ситуація на фронті: польське верховне командування не мало можливості посилити війська в Галичині, оскільки в районі Тешина (Цешинської Сілезії) вибухнув новий збройний польсько-чеський конфлікт, який жеврів ще з жовтня 1918 р.¹ «Отже, безперечно для українців, – зазначав командир польської бойової групи підполковник Я. Сопотніцький, – надійшла найдогідніша хвиля для сміливого, безоглядного й завзятого удару на Перемишль»².

У таких військово-політичних умовах 12 лютого 1919 р. у Ставці Начальної команди ГА в Ходорові президент Національної Ради (УНР) Є. Петрушевич скликав нараду представників уряду і командування ГА, в якій узяв участь отаман О. Шаповал –

¹ *Алексієвець Л.* Польща: утвердження незалежної держави 1918–1926 / Л. Алексієвець. – Тернопіль, 2006. – С. 108.

² *Карпинець І.* Галичина: військова історія 1914–1921 / І. Карпинець. – Львів, 2005. – С. 134–135.

представник Головного Отамана УНР С. Петлюри. Генерал М. Омелянович-Павленко доповів про стан армії, становище на фронтах і визначив план наступних бойових дій, в результаті яких планували визволити Львів³.

Новий начальник штабу ГА полковник В. Курманович виклав план стратегічної наступальної операції, яка відповідала вимогам стратегії війни⁴. Його підготували досвідчені штабники – полковники Генерального штабу Є. Мишківський і М. Какурін. За цим планом 17 лютого 1919 р. війська ГА перейшли в наступ на головному напрямку і розгорнули активні бойові дії по всьому українсько-польському фронті. Бої від самого початку набули напруженого характеру, особливо на напрямку головного удару під Судовою Вишнею і Городком.

Пресове бюро ГА у повідомленні від 17 лютого 1919 р. зазначало: «Дуже тяжкі бої приходилося зводити нашим військам на Заході від Львова, впродовж залізниці Городок–Перемишль. Бої велися того дня з успіхом для нас, але вже того самого дня пізнім вечором вислали поляки сильні резерви з Перемишля і Мостиски на Судову Вишню... Наші своєю хоробрістю удержували ряд зайнятих місцевостей, як Вовчухи, Бар, Довгомостиська, Дмитровичі, Стоянци»⁵.

Становище на Галицькому фронті стурбувало офіційну Варшаву, польських дипломатів. Новий командувач фронту «Схід» генерал В. Івашкевич, який літаком дістався до Львова із завданням виправити ситуацію, отримав підкріплення – оперативну групу у складі 474 офіцерів та 4 515 підофіцерів і солдатів. Крім того, в район боїв – у Судову Вишню – прибула з резерву група полковника Г. Мінкевича – близько 5,4 тис. солдатів та офіцерів, а до Рави-Руської – не менш потужна група полковника Бербецького. 19 лютого вони включилися в операцію сильними контратаками. Група Г. Мінкевича відтіснила українців від Судової Вишні, зайняла Довгомостиську. Частини полковника А. Серди з Городка атакували курені 7-ї Львівської бригади й до кінця дня захопили Вовчухи, Бар, Мельники та відтіснили українців від залізниці. Але рішучими атаками 3-го корпусу до 21 лютого ці населені пункти відбито у поляків. Контрнаступи частин групи Г. Мінкевича нейтралізовано, але напружені бої не припилися⁶.

Скориставшись успіхом першої фази Вовчухівської наступальної операції, уряд ЗУНР активізував свою діяльність на дипломатичному фронті⁷. Через делегацію УНР, яка виїхала в Париж, президент Є. Петрушевич покладав надії на Антанту і США, у своїх зверненнях і нотах пропонував вплинути на Польщу з метою припинити українсько-польську війну. Але симпатії країн Заходу, особливо Франції, були на боці Польщі: вона була зацікавлена здобути в особі Варшави сильного союзника в протистоянні з Німеччиною та надійний бар'єр проти проникнення більшовизму в Європу. Крім того, президент Франції Ж. Клемансо постійно нагадував колегам, що західні українці в Першій світовій війні воювали в австрійській армії на боці залятого ворога

³ Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма / М. Омелянович-Павленко. – Київ, 2002. – С. 132.

⁴ Литвин М. Українсько-польська війна 1918–1919 рр. / М. Литвин. – Львів, 1998. – С. 328, 330.

⁵ Република. – 1919. – 22 лютого. – С. 1.

⁶ Там само.

⁷ Кучик О. Українське питання в зовнішній політиці держав Антанти (1917–1920 рр.) / О. Кучик. – Львів, 2004. – С. 119–176; Нариси з історії дипломатії України / [під ред. В. Смолія]. – Київ, 2001. – С. 358–366.

Франції Німеччини. Активну діяльність у цьому напрямі розгорнули в країнах Європи польські дипломатичні представництва, зокрема Польські Національні Комітети в Лондоні й Парижі на чолі з К. Длуським і Р. Дмовським, військові аташати під керівництвом досвідчених генералів і адміралів Т. Розвадовського та Б. Роя (Париж), Р. Лямезяна (Бухарест), В. Клочковського (Лондон), З. Брінка (Вашингтон) та ін.⁸

Проте керівництво Великобританії, Франції і США не було зацікавлене у повному розгромі ЗУНР, її майже 100-тисячної армії. Голова американської місії в Європі А. Кулідж пропонував учасникам Паризької конференції ідеальний вихід: досягти угоди між ворожими сторонами за столом переговорів, бо, як він наголошував, «обидві ці сили можуть бути використані проти більшовиків». Відтак, ще до початку наступальної операції ГА у січні 1919 р. до Львова прибула британська військова місія полковника Г. Вейда і капітана Т. Джонсона, яка запропонувала укласти перемир'я на умовах демаркаційної лінії по р. Буг і далі на схід від Львова з нейтралізацією Дрогобицько-Бориславського нафтового басейну. Після певних дискусій галицький уряд фактично погодився на такі умови, але Варшава виступила проти, а тому до переговорів і не дійшло⁹.

У лютому до Львова прибула нова делегація у складі представників Франції, США, Великобританії та Італії під керівництвом французького генерала Ю. Бартелемі¹⁰. Глава делегації вивчав становище на фронті, зустрічався з польськими воєначальниками й доповідав у Париж, що польські війська справили на нього гарне враження. Водночас 2 лютого він зустрівся і провів перші переговори у Львові з українською делегацією на чолі з полковником І. Омеляновичем-Павленком. Згідно із вказівками уряду ЗУНР і командування ГА, він заявив представникам Антанти, що його держава готова до укладання миру з Польщею по демаркаційній лінії вздовж р. Сян. Натомість польська сторона категорично заявила, що погодиться лише на лінію Збруча. Тоді у місії зародився інший план перемир'я, який мав влаштувати Польщу¹¹.

12 лютого генерал Ю. Бартелемі зустрівся з Ю. Пілсудським у Варшаві та виклав йому свій варіант закінчення українсько-польської війни: встановлення кордону по лінії Буг–Дністер, який залишав Польщі Львів і Дрогобицько-Бориславський нафтовий басейн, що цілком задовольняло польську сторону. Кордон увійшов в історію як «лінія Бартелемі», її вважали дуже вигідним для Польщі виходом із ситуації, яка склалася на фронті у ході Вовчухівської операції, в період вирішальних переговорів місії з керівництвом ЗУНР і командуванням ГА в Ходорові на Львівщині¹².

Поки становище на фронті не викликало особливого занепокоєння, оскільки перевага була загалом на боці поляків, антантівська місія контактувала з польським командуванням, вивчала становище на Галицькому фронті й не виявляла активності. «Та ось терези хитнулися у бік галичан, – зазначають М. Литвин і К. Науменко. – У результаті перших двох днів Вовчухівської операції Львів опинився в стані блокади.

⁸ Центр хранения историко-документальных коллекций (далі – ЦХИДК). – Ф. 308. – Оп. 9. – Д. 517. – Л. 50–51.

⁹ Нариси з історії дипломатії України. – С. 362.

¹⁰ Кучик О. Українське питання в зовнішній політиці держав Антанти (1917–1920 рр.) / О. Кучик. – Львів, 2004. – С. 172, 181–187, 190.

¹¹ ЦХИДК. – Ф. 308. – Оп. 9. – Д. 517. – Л. 54.

¹² ЦХИДК. – Ф. 471. – Оп. 1. – Д. 82. – Л. 150–151.

Над головним угрупованням польських військ нависла загроза розгрому. На успішні бойові дії галичан Париж зреагував миттєво. Вже на другий день операції, 18 лютого 1919 р., полковник В. Курманович отримав від Вищої Ради телеграму з вимогою припинити вогонь у районі залізниці з тим, щоб пропустити до Львова місію Бартелемі»¹³.

Зауважимо, що безпосереднього втручання Антанти в українсько-польську війну уряд Польщі прагнув з грудня 1918 р., коли дав вказівку представникові Польщі в Парижі Р. Дмовському домагатися від Антанти надіслати свої війська у Східну Галичину, організувати мирні переговори поляків з українцями. Але Р. Дмовський відкинув пропозиції Варшави, мотивуючи тим, що фактом переговорів між Польщею і ЗУНР Антанта визнає існування незалежної Української держави. Унаслідок дипломатичних акцій уряд Польщі домогся приїзду місії Антанти, яка отримала завдання Вищої Ради Паризької конференції організувати переговори між ворожими сторонами й досягти миру. Втім, місія Ю. Бартелемі не спішила виконати своє завдання, доки над поляками у ході Вовчухівської операції ГА в другій половині лютого 1919 р. не виникла реальна загроза втрати Львова і Східної Галичини, що означало поразку в українсько-польській війні¹⁴.

20 лютого 1919 р. генерал М. Омелянович-Павленко отримав телеграму місії Ю. Бартелемі зі Львова з вимогою негайно припинити бойові дії на фронті й забезпечити проїзд його делегації до Ставки ГА в Ходоріві для переговорів. 22 лютого досить численна делегація Антанти поїздом прибула в Ходорів, де на залізничному вокзалі її зустріли глава уряду С. Голубович та генерал М. Омелянович-Павленко. У складі місії, зокрема, були: від Франції – генерал Бартелемі, майор Вікер; від Великобританії – генерал Картон де Віярт, полковники Моль і Смит; від США – професор Р. Лорд і поручик Фастер; від Італії – майор Стабіле і поручик Парголезі, а також ще група військових від цих країн¹⁵.

Отже, від самого початку переговорів генерал Ю. Бартелемі виявив неприхильне ставлення до української сторони. Насамперед він звинуватив генерала М. Омеляновича-Павленка в тому, що ГА продовжує бойові дії на рубежах, досягнутих у ході Вовчухівської операції, хоча йому пояснили, що їх нав'язує польська армія. Він вручив українцям проект перемир'я, який передбачав припинення війни і встановлення демаркаційної лінії. Під час переговорів у Ходоріві за участю президента Національної Ради ЗУНР Є. Петрушевича, членів уряду і прибулого з Києва за запрошенням Ю. Бартелемі Головного Отамана УНР С. Петлюри та у Львові – військових делегацій, українським військам пропонували впродовж двох тижнів відступити від зайнятих позицій та залишити Польщі велику територію зі Львовом і Дрогобицько-Бориславським нафтовим басейном, тобто майже половину Східної Галичини. Дипломат М. Лозинський справедливо визначав, що проект Бартелемі був «одностороннім диктатом, який комісія на основі порозуміння з поляками рішила накинути українцям»¹⁶.

Генерал Ю. Бартелемі справді не пропонував, а диктував українцям свої умови, ще й погрожував: «Не можу заперечити, – говорив він, – що в цей момент ваше

¹³ Литвин М. Історія ЗУНР / М. Литвин, К. Науменко. – Львів, 1995. – С. 165.

¹⁴ ЦХИДК. – Ф. 308. – Оп. 9. – Д. 517. – Л. 57.

¹⁵ Там само. – Л. 57–58.

¹⁶ Лозинський М. Галичина в рр. 1918–1920 / М. Лозинський. – Нью-Йорк, 1970. – С. 81.

положення є добре, але воно може дуже скоро змінитися не на вашу користь... Якщо ви не погодитеся на наш проєкт, то будете мусіти відповідати за це перед цілою Антантою. Тоді муситимете воювати з Польщею, яка одержить допомогу із 6-ти добре зорганізованих і добре озброєних дивізій армії Галлера, про хоробрість і боєздатність якої ми мали нагоду переконатися у Франції»¹⁷. Проєкт генерала Ю. Бартелемі передбачав насамперед припинення бойових дій на фронті з 25 лютого 1919 р.; відступ українських військ на вказану місією демаркаційну лінію, обмін військовополоненими, створення двосторонніх українсько-польських комісій в пунктах на лінії перемир'я – Самбір, Кристинопіль, Красне, Бібрка, Миколаїв, Кам'янка-Струмилова¹⁸.

Пропозиції місії з Парижа несподівано підтримав С. Петлюра, сподіваючись, що Антанта визнає ЗУНР та УНР і надасть допомогу українцям у боротьбі з більшовиками. Вже тоді, згадував учасник переговорів М. Лозинський, С. Петлюра був готовий коштом території ЗУНР, як і місія Заходу, примирити українців з поляками, щоб скерувати обидві армії на боротьбу з червоною Москвою. Саме в лютому Червона армія розгорнула наступ у напрямку Фастів–Біла Церква–Коростень, зайняла ці міста і продовжувала тиснути Армію УНР на Житомир, Бердичів, Вінницю¹⁹.

Українська делегація на переговорах рішуче відстоювала свою позицію: погоджуючись на укладання миру з поляками, відкидала всі претензії на територію ЗУНР з боку місії Антанти, яка відверто стояла на боці поляків. Єдине, на що українці погодилися від початку переговорів, це на припинення бойових дій вранці 25 лютого, розміщення двосторонніх комісій для контролю за виконанням умов перемир'я. У деяких місцях, зокрема в Городку, за діяльністю двосторонніх комісій і виконанням умов тимчасового перемир'я стежили представники місії Антанти: полковник Сміт і майор Стабіле. Щоправда, це не завадило полякам 26 лютого після артилерійської підготовки атакувати позиції галичан, зайняти Братковичі, Вовчухи й дещо відсунути українців від залізниці²⁰.

Переконавшись, що делегація Паризької мирної конференції і керівництво Польщі та командування польських військ Галицького фронту діють заодно, щоб за рахунок території ЗУНР вирішити проблему припинення українсько-польської війни, М. Омелянович-Павленко згадував: «28 лютого пізно ввечером, наша делегація остаточно відкинула пропозиції комісії. У переїзді через Ходорів делегація поручила Начальній Команді проголосити дальшу боротьбу. Штаб це виконав негайно, даючи 1 березня такий наказ УГА: «Начальна Команда в порозумінні з Радою Державних Секретарів примушена була розпочати переговори з Поляками для вироблення справедливої демаркаційної лінії і перенесення через те галицького українсько-польського питання на мировий конгрес. На третій день переговорів запропоновано нам остаточно демаркаційну лінію, яка являється образою наших найсвятіших почувань, бо на основі цієї лінії Камінка-Струмилова, Львів, Дрогобич та від тих місцевостей на захід великі простори української території мали би оставати надалі в руках Польщі... З відчуттям

¹⁷ Дольницький М. Роля Антанти в українсько-польській війні 1918–1919 рр. / М. Дольницький // Українська Галицька Армія: Матеріали до історії. – Вінніпег, 1958. – Т. 1. – С. 435.

¹⁸ Там само. – С. 437.

¹⁹ ЦХИДК. – Ф. 308. – Оп. 9. – Д. 517. – Л. 62.

²⁰ Там само. – Л. 64.

тяжкої образи за кров наших братів, за святу пам'ять полеглих за волю і народною честь старшин, стрільців і козаків Начальна Команда примушена продовжувати війну з ворогом... Останні звіти з поля бою дали Начальній Команді запевнення в тому, що Галицька Армія зуміє дати нашому ворогові належну відсіч... До зброї Товариші-Команданти, старшини, стрільці і козаки! Хай нас розсудить залізо і кров!»²¹.

Вказані рішення уряду ЗУНР і Начальної Команди ГА цілком відповідали настроям населення держави та особового складу армії, які відкидали можливість втратити досягнення Вовчухівської операції й віддати Польщі столицю Львів та майже половину території ЗУНР. Зазначимо, що польська делегація в Парижі виступила із заявами, ніби вина за провал мирних переговорів з місією Ю. Бартелемі лежить лише на українській стороні. Вона звертала увагу на те, що в період Першої світової війни галичани воювали на боці Австро-Угорщини проти країн Антанти, й попереджала, що вони рано чи пізно підпадуть під вплив більшовицької агітації²².

Чимало дослідників історії українсько-польської війни вважають провал Ходорівських переговорів ключовим моментом у ході війни, який визначив радикальний поворот у політиці країн Антанти, особливо Франції і Великобританії, на користь Польщі та посилення ними дипломатичної підтримки Варшави і військової допомоги. Невдовзі після цих подій Париж прийняв рішення скерувати на Галицький фронт могутню армію генерала Ю. Галлера, комплектувалася з поляків із-зі океану, навіть із США, очолювану французькими генералами та офіцерами і потужно озброєну. Її бойові дії круто змінили хід війни й визначили остаточну перемогу Польщі над ЗОУНР.

Польський політичний провід ще до проголошення 1918 р. незалежності домігся визначних успіхів на дипломатичному фронті. У найвпливовіших країнах Антанти – Франції, Великобританії та США були засновані Польські Національні Комітети. Великою активністю й результативністю відзначався ПНК на чолі з генералом Т. Розвадовським у Франції, завдяки чому на довгі роки Париж підтримував тісні відносини з Варшавою, захищав її інтереси на міжнародній арені, особливо наприкінці і після Першої світової війни, коли Франція зайняла провідне становище серед інших країн Європи. Після проголошення незалежності і в роки українсько-польської війни Варшава заснувала 11 військових місій і аташатів в європейських країнах. Їх очолювали: у Парижі – генерал Т. Розвадовський (згодом очолив Галицький фронт), у Лондоні – контр-адмірал В. Клочковський, у Римі – генерал В. Катковський, у Константинополі – генерал Й. Торжецький, у Відні – майор Є. Прохазка та інші – у Брно, Белграді, Бухаресті, Будапешті. Натомість дипломатичних місій ЗУНР уряди країн Європи та Америки офіційно не визнавали²³.

Згідно з угодою між Ю. Пілсудським і Ж. Клемансо, взимку 1919 р. у Франції розгорнулося формування польської армії під командуванням французького генерала Ю. Галлера і групи генералів та офіцерів. Її особовий склад творили насамперед військовополонені поляки колишньої австрійської армії. Заходами військових місій звільнено з полону і скеровано в Париж: із Італії – 24 387, з Великобританії – 3 400, із Франції – 7 213 вояків. (Зазначимо, що ЗУНР так і не вдалося впродовж 1918–1919 рр.

²¹ *Омельянович-Павленко М.* Спогади українського командарма. – С. 151–152.

²² ЦХИДК. – Ф. 308. – Оп. 9. – Д. 517. – Л. 65.

²³ Там само.

звільнити з Італії і переправити в Галичину 40 тис. полонених українців). Крім того, було оголошено про набір до армії Ю. Галлера добровольців польської діаспори²⁴.

Зокрема, лише із США прибуло в Париж 2 тис. галичан. Як доповідав генерал Ю. Галлер Польському військовому відділу при Національному Комітеті в Парижі 14 лютого 1919 р., було сформовано: штаб армії – 42 офіцери і 309 солдатів, 1-ша піхотна дивізія – 296 офіцерів і 10 806 солдатів, 2-га піхотна дивізія – 203 офіцери і 8 205 солдатів, вишкільні частини – 229 офіцерів і 5036 солдатів. Крім того, писав командарм, зголосилося добровольців: у Італії – 17 тис., у Франції – 4 тис., у Великобританії – 10 тис., а всього – 857 офіцерів і 90 980 солдатів, які тимчасово перебували у польських таборах²⁵.

Дехто з громадсько-політичних діячів і військовиків ЗУНР (серед них прихильник консервативного руху В. Кучабський) вважали можливим прийняти умови Парижа, щоб включити Галичину і Наддніпрянську Україну разом із Польщею в число союзників Антанти у протистоянні з червоною Москвою у такий спосіб врятувати незалежність ЗУНР, нехай на меншій території. Водночас досвідчений дипломат М. Лозинський їм аргументовано заперечував, бо був упевнений, що прийняття пропозицій Ю. Бартелемі не врятувало б Галицьку державу від польської агресії²⁶.

Розвиток Вовчухівської операції ГА та втручання місії Антанти з метою допомоги Польщі в момент її воєнних невдач постійно були в полі зору більшовицького керівництва в Москві. Якщо на початку українсько-польської війни партійна преса, зокрема центральний орган РКП(б) «Правда», містила повідомлення нейтрально-інформативного характеру, то в лютому–березні вони несподівано стали прихильними до галицьких українців. У постанові ЦК від 4 лютого 1919 р. за підписом В. Леніна зазначено, що Польща намагається загарбати силою землі Галичини. А 21 березня «Правда» так прокоментувала діяльність антантівської місії Ю. Бартелемі: «Народний Секретаріат ЗУНР – український уряд – не міг пристати на образливі пропозиції поляків встановити демаркаційну лінію, яка залишала в руках поляків великі простори української території». «Правда» задоволено констатувала, що переговори в Ходорові провалилися і Галицька армія розгорнула активні бойові дії проти поляків. А на III з'їзді РКП(б) В. Ленін у виступі висловився за поширення впливу більшовицької Росії і радянського Харкова на Галичину. Москва сподівалася включити ЗУНР в єдиний фронт з радянською Україною, прокомуністичною Угорщиною проти Антанти, а також використати територію ЗУНР для походу Червоної армії в Угорщину. Згодом уряд Х. Раковського в радянській Україні вжив заходів для прямих переговорів з керівництвом ЗУНР і командуванням УГА і навіть пропонував допомогу в боротьбі з поляками, намагався відколоти ЗУНР від УНР, з якою точилася війна²⁷.

Отже, комісія Ю. Бартелемі своїми пропозиціями на переговорах в Ходорові засвідчила, що відстоює інтереси Польщі. Зініційована нею перерва в бойових діях дала змогу полякам значно посилити свої війська Галицького фронту й перейти у

²⁴ ЦХИДК. – Ф. 308. – Оп. 9. – Д. 517. – Л. 65.

²⁵ ЦХИДК. – Ф. 471. – Оп. 1. – Д. 83. – Л. 39–55.

²⁶ *Кучабський В.* Корпус Січових Стрільців. Воєнно-історичний нарис / В. Кучабський. – Чикаго, 1969. – С. 255–258, 267; *Лозинський М.* Галичина в рр. 1918–1920. – С. 84.

²⁷ *Правда.* – 1919. – 5 лютого. – С. 1; *Назарук О.* Рік на Великій Україні / О. Назарук. – Відень, 1920. – С. 178–181.

березні до контрнаступу, який звів нанівець досягнення Вовчухівської операції ГА. Державно-політичне керівництво ЗУНР, особливо президент Є. Петрушевич, усе ще вірили у справедливі рішення Найвищої Ради Паризької конференції; сподівалися, що вона визнає ЗУНР поряд з іншими незалежними національними державами, які утворилися після розпаду Австро-Угорської імперії, та недоторканість її кордонів. Тому галицькі українці виконували вимоги Парижа припинити бойові дії і розпочати мирні переговори з поляками, які виявилися підступними маневрами на користь Варшави. Власне ці заходи Парижа не дозволили довести до переможного кінця Вовчухівську наступальну операцію Галицької армії в лютому–березні 1919 р.

Не лише західноукраїнські, але й американські лідери не розглядали варіанта утворення самостійної ЗУНР. На сході Європи перевагу віддавали федеративним зв'язкам, що, на думку офіційного Вашингтона, мало забезпечити право окремих народів на самовизначення і водночас запобігти балканізації Центрально-Східної Європи та творенню малих нежиттєздатних держав. Важливим геополітичним чинником, що ускладнював політику великих європейських держав і США у Східній Галичині, було врахування інтересів Росії, яка в роки Першої світової війни прагнула приєднати Східну Галичину; цього домагалися також О. Колчак та А. Денікін²⁸.

З інших зовнішніх причин, які завадили військово-політичному проводу ЗУНР виконати завдання операції, відзначимо важке становище УНР на українсько-більшовицькому фронті в лютому–березні 1919 р., що не дало змоги Галицькій армії отримати необхідну допомогу, а також позиція С. Петлюри, який, по суті, підтримував вимоги місії Антанти. Проте він керувався власними міркуваннями: розраховував на допомогу ГА та активне втручання Польщі у війну з більшовицькою Росією, що, на його думку, врятувало б УНР. Негативну роль зіграло виникнення більшовицького уряду Б. Куни в Угорщині, це налякало Захід і посилило його допомогу Польщі, щоб не допустити подальшого проникнення більшовизму в Європу.

Yaroslav Marchenko. Foreign policy factors in the Polish-Ukrainian war in 1918–1919

The article studies some aspects of the Polish-Ukrainian War in 1918–1919 through the prism of foreign policy factors. Author highlights the features of the Vovchukhiv operation, plans of Western European countries regarding the restoration of Ukrainian statehood on the Western Ukrainian lands. Amount of aid from the Entente to interwar Poland is shown, diplomatic measures for establishing a truce in Galicia are considered, Bolsheviks' plans through the Polish-Ukrainian war in 1918–1919 are described. The author argues that the ZUNR's leadership did not show constructive activity in diplomacy as it Warsaw did; this could help end the Ukrainian-Polish war on the conditions of maintaining the independence of the Western Ukrainian People's Republic (ZUNR).

Keywords: ZUNR, Polish-Ukrainian war, Vovchukhiv operation, diplomacy, mission of Yu. Barthelemy.

²⁸ Нариси з історії дипломатії України. – С. 374.